

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Фінансів, обліку і оподаткування» (№ 604)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

О.В. Гребенікова
(ініціали та прізвище)

« 28 » серпня 2021 р.

**СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ
HAВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Страхування

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: **07** Управління та адміністрування
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: **072** Фінанси, банківська справа та страхування
(код та найменування спеціальності)

Освітня програма: Фінанси, банківська справа та страхування
(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Силабус введено в дію з **01.09.2021** року

Харків – 2021 р.

Розробник: ст. викладач Бондар Наталія Олександрівна
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри фінансів
обліку і оподаткування (№ 604)

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2021 р.

Завідувач кафедри д.е.н, професор
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Калінеску Т.В.
(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

ЗВО першого (бакалаврського) рівня
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»

(підпис)

А.О. Захарченко
(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Бондар Наталія Олександрівна, старший викладач. З 2004 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- страхування;
- страхові послуги;
- фінанси страхових організацій;
- соціальне страхування.

Напрями наукових досліджень: стан та тенденції розвитку страхового ринку, соціальний захист населення в цілому та окремо осіб з обмеженими можливостями, соціальне залучення та соціальне відторгнення.

n.bondar@khai.edu

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 4 семестр.

Обсяг дисципліни: 4 кредити ЄКТС (120 годин), у тому числі аудиторних – 48 год., самостійної роботи здобувачів – 72 год.

Форма здобуття освіти – денна, заочна, дистанційна.

Дисципліна обов'язкова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні / семінарські заняття, індивідуальне семестрове завдання, самостійна робота здобувача.

Види контролю – модульний контроль, іспит.

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – не обов'язково.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – фінанси страхових організацій, соціальне страхування, фінансовий аналіз, інвестування, оподаткування.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у студентів системи знань щодо страхового захисту майнових інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових

ситуацій, організації страхового ринку та особливостей роботи страхових компаній.

Завдання: вивчення теоретичних аспектів функціонування страхового ринку та взаємовідносин на ньому основних суб'єктів, питань регулювання страхової та фінансово-економічної діяльності страховика.

Після опанування дисципліни здобувачі набудуть наступних **компетентностей**:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.
- здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.
- здатність складати та аналізувати фінансову звітність.
- здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.
- здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачі будуть досягнуті наступні **результати навчання** і вони будуть / зможуть:

- знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.
- знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.
- визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.
- знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.
- володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси

суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

- застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

- розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування.

- застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти.

- формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.

- ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.

- володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

- використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

- володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

- визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Теоретичні аспекти страхової діяльності

Тема 1. Страхування в ринковій економіці.

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Передумови виникнення страхування. Необхідність страхового захисту та його форми. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Страхування як економічна категорія і його ознаки. Завдання, принципи і функції страхування. Місце страхування в системі економічних відносин. Сфери застосування страхування.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-4 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Тема 2. Класифікація страхування.

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Поняття класифікації, її наукове та практичне значення. Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні. Класифікація за об'єктами страхування. Галузі страхування: майнове страхування, страхування відповідальності, особисте страхування. Класифікація за родом небезпеки: страхування вогневих, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та інших ризиків. Класифікація за формами проведення. Порівняльна характеристика добровільного та обов'язкового страхування. Класифікація за статусом страхувальника: страхування юридичних осіб усіх форм власності та страхування громадян. Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні та нетрадиційні види страхування. Поняття страхової послуги та особливості їх реалізації.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-2 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Тема 3. Загальна характеристика страхового ризику й система заходів щодо його зменшення

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику та розмір шкоди. Управління ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Андеррайтинг. Класифікація ризиків у страхуванні. Страхове шахрайство.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-4 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Модульний контроль.

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2. Особливості функціонування страхового ринку

Тема 4. Соціально-економічний зміст страхового ринку та його структура.

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Поняття страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Особливості організації страховика: організаційні форми, структура. Форми і канали реалізації страхових послуг. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку України. Сутність і завдання маркетингу в страхуванні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Функціонування служби маркетингу страховика.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-4 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Тема 5. Державне регулювання страхової діяльності.

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Необхідність і значення державного регулювання страхової діяльності. Напрямки державного регулювання страхової діяльності. Система державного контролю. Орган нагляду за страховою діяльністю та його функції. Реєстрація та ліцензування страховиків.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-3 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Тема 6. Особливості укладання та ведення страхової угоди

- *Форма занять: лекція, семінарське/практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Страховий поліс як форма договору страхування, його зміст і зв'язок з правилами страхування. Структура страхового полісу. Етапи проходження страхової угоди: заява про страхування; андеррайтинг; укладення договору страхування; видача полісів, врегулювання вимог страхувальників щодо відшкодування збитків. Врегулювання вимог страхувальника щодо відшкодування збитків. Дії страхувальника і страховика при настанні страхової події. Система страхового забезпечення. Франшиза. Особливості забезпечення правонаступництва за укладеними договорами страхування у разі реорганізації страховиків.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-3 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Тема 7. Основи фінансів страхової організації

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Загальні принципи організації фінансової діяльності страховика. Склад та економічний зміст доходів і витрат страховика. Собівартість страхової послуги. Виплати страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії. Фінансові результати діяльності страховика. Прибуток страховика, його структура і правила розрахунку. Розподіл прибутку. Поняття, класифікація і порядок формування фондів страховика. Оподаткування страховиків.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-4 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Тема 8. Перестрахування і співстрахування

- *Форма занять: лекція, семінарське/практичне заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 3 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Поняття, необхідність, значення і функції перестрахування як метода забезпечення фінансової надійності. Методи і форми перестрахування. Види договорів перестрахування. Перестраховальна ємкість ринку України. Співстрахування та механізм його застосування.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-6 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Модульний контроль.

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 3. Зміст і особливості страхування основних видів ризиків за галузями страхування

Тема 9. Особисте страхування

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 6 годин.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Економічний зміст і класифікація особистого страхування. Страхування життя та його основні види: змішане страхування життя, довічне страхування, страхування до одруження, страхування пенсій (ренти). Обов'язкове і добровільне страхування від нещасних випадків: страхування від нещасних випадків на транспорті, страхування військовослужбовців;

страхування працівників ризикових професій, індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків. Медичне страхування: суб'єкти та об'єкти страхування, умови обов'язкового і добровільного медичного страхування, страхування осіб, що виїжджають за кордон. Соціальне страхування.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-8 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Тема 10. Страхування майна фізичних і юридичних осіб

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 8 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Загальні умови страхування майна: суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладення договорів, умови відшкодування збитків. Особливості страхування ризиків у сільському господарстві: страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна. Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів. Страхування технічних ризиків. Страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-8 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Тема 11. Страхування відповідальності

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Економічна необхідність і особливості страхування відповідальності. Страхування цивільної відповідальності власників автотransпортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро України та його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страхування відповідальності власників інших видів транспорту. Страхування відповідальності власників об'єктів підвищеної небезпеки, перевізників, товаровиробників за якість продукції. Страхування професійної відповідальності. Інші види страхування відповідальності.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-8 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Тема 12. Особливості реалізації нетрадиційних видів страхових послуг

- *Форма занять: лекція, семінарське заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Перелік нетрадиційних видів страхових послуг. Кептивне страхування, страхування ризиків у кінотовиробництві. Інтернет-технології у страхуванні. Інші види страхування.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 1-8 години.*

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача та розгляд контрольних запитань. Ведення термінологічного словника. Підготовка до поточного тестування.

Модульний контроль.

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 2 години*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

5. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання: Розрахункова робота на тему «Вибір оптимальних умов страхування»

Під час виконання розрахункової роботи студенти мають опанувати методи розрахунку розміру страхової компенсації за різними системами страхування.

6. Методи навчання

Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи: пояснювально-ознайомлювальний; ілюстративний, дослідницький. Навчальні технології зводяться до викладання лекцій, семінарських занять із доповідями за окремими темами, розв'язуванням задач, тестуванням, опитуванням, контрольними точками, самостійної роботи з навчальною та довідковою літературою, самостійного виконання індивідуального завдання, консультацій.

7. Методи контролю

Контроль знань виконується за принципами кредитно-модульної системи і складається з поточного, модульного та підсумкового.

За змістовними модулями 1-3 передбачено проведення вибіркового опитування на практичних / семінарських заняттях, розв'язання розрахункових завдань, модульний контроль та виконання індивідуального завдання (реферат та розрахункова частина).

Підсумковий контроль здійснюється за допомогою оцінювання за модульно-рейтинговою системою і письмового іспиту (у разі необхідності).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1-2			
Робота на лекціях			
Робота на практичних і семінарських заняттях	0...3	5	0...15
Модульний контроль 1-2	0...25	1	0...25
Змістовний модуль 3			
Робота на лекціях			
Робота на практичних і семінарських заняттях	0...3	5	0...15
Модульний контроль 3	0...25	1	0...25
Виконання і захист РР	0...15	1	0...20
Усього за семестр			0...100

Можливе отримання додаткових балів:

- участь у студентській конференції, написання тез доповіді (0...15);
- виконання додаткового індивідуального завдання (0...10).

Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Підсумковий контроль у вигляді іспиту проводиться у разі відмови студента від отриманих балів за модульно-рейтинговою системою або наявності недостатньої їх кількості для отримання мінімальної задовільної оцінки (60 балів) та за наявності допуску до іспиту.

Для отримання доступу до іспиту необхідно протягом семестру набрати мінімум 35 балів.

Білет для іспиту складається з двох теоретичних питань (0...40 балів за кожне) та однієї задачі (0...20 балів).

Приклад білету.

1. Передумови виникнення страхування. Необхідність страхового захисту та його форми.
2. Економічна суть і класифікація особистого страхування.
3. Задача.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

1) уміння поєднувати теорію з практикою при розв'язанні завдань зі страхування, вміння обґрунтовувати і ухвалювати рішення при виборі певного варіанту страхового захисту, вибору страхової компанії, розмірів збитків, що сталися, і відповідних страхових відшкодувань, розв'язувати завдання щодо необхідності перестрахування та розподілу відповідальності між учасниками;

2) логіка, стиль і структура відповідей на питання в письмовій роботі студента і при усних відповідях в аудиторії;

3) вміння студента обґрунтовувати свою позицію з точки зору діючого законодавства, узагальнювати інформацію та робити висновки.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

1) послідовно й логічно викладати зміст навчального матеріалу в усному та письмовому вигляді під час поточного й семестрового контролю;

2) ухвалювати управлінські рішення щодо вибору певного варіанту страхового захисту, вибору страхової компанії,

3) розраховувати розміри збитків, що сталися, і відповідних страхових відшкодувань;

4) вміти розв'язувати завдання щодо необхідності перестрахування та розподілу відповідальності між учасниками;

5) визначати розмір страхової премії.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка для іспиту
90-100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
01-59	незадовільно з можливістю повторного складання

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити індивідуальне завдання і здати модульний контроль. Знати сутність і концептуальні основи страхування. Уміти розраховувати розміри збитків і відповідних страхових відшкодувань;

Добре (75-89). Твердо знати мінімум. Захистити індивідуальне завдання, здати модульний контроль та позааудиторну самостійну роботу. Уміти: ухвалювати управлінські рішення щодо вибору певного варіанту страхового захисту, вибору страхової компанії. Розв'язувати задачі прикладного характеру із визначення суми відшкодувань і збитків, необхідності перестрахування та розподілу відповідальності між учасниками, визначати розмір страхової премії зі страхової операції.

Відмінно (90-100). Повно знати основний та додатковий матеріал. Знати усі теми. Орієнтуватися у підручниках та посібниках. Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх на практиці.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять, захист завдань, що не були здані в установлені строки, відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Методичне забезпечення

1. Діденко Ю.Ю., Шевердін М.А. Страхування [Текст]: навч. посіб. до самост. роботи / Ю.Ю. Діденко, М.А. Шевердін. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Хар. авіац. ін-т», 2008. – 45 с.

2. Страхование и страховые услуги [Текст]: сборник задач и упражнений / Ю.Ю. Диденко, В.П. Божко, Т.А. Белова – Х.: Нац. аэрокосм. ун-т им. Н.Е. Жуковского «Хар. авиац. ин-т», 2002. – 43 с.
3. Страховые услуги [Текст] / Т.А. Белова, Ю.Ю. Диденко. – Учеб. пособие для студентов факультета заочного обучения. - Х.: Нац. аэрокосм. ун-т им. Н.Е. Жуковского «Хар. авиац. ин-т», 2005. – 88 с.
4. Особливості тарифної політики страховика [Текст]: Навч. посіб. / Н.О. Бондар, Ю.Ю. Діденко, А.В. Камнєва. — Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського “Харк. авіац. ін-т”, 2012. – 43 с.
5. Фінанси страхових організацій [Текст]: навч. посіб. / Ю. Ю. Діденко, Н. О. Бондар. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського “Харк. авіац. ін-т”, 2014. – 136 с.
6. Бондар Н. О., Фурсова В. А. Страхування. Навч. посіб. Конспект лекцій [Електронний ресурс] / Н. О. Бондар, В. А. Фурсова. – Хар-ків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковсько-го «Харків. авіац. ін-т», 2020. –97с.
7. Навчально-методичний комплекс, який включає:
 - робочу програму за курсом,
 - розгорнутий план лекцій за курсом,
 - методичні рекомендації практичних занять з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання,
 - методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання, методичні рекомендації щодо виконання Домашньої роботи (індивідуального завдання),
 - рекомендована література та інформаційні ресурси, – розміщено за посиланням: http://library.khai.edu/library/fulltexts/doc/Bondar_Strahuvannya.pdf

11. Рекомендована література

Базова

1. Горбач, Л. М. Страхування: підручник / Л. М. Горбач, Е. В. Кадебська. – Київ: Кондор – Видавництво, 2016. – 544 с.
2. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. – К.: – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 328 с.
3. Страхування: підручник. Горбач Л.М., Кадебська Е.В.–К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 544 с.
4. Історія страхування: Підручник/ С.К. Реверчук, Т.В.Сива, С.І. Кубів, О.Д. Вовчак; за ред. С.К. Реверчука, - К.: Знання, 2005 р. – 213 с.
5. Мних М.В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика: Підручник. - : Знання України, 2006. – 284 с.
6. Плиса В. Й. Страхування: Підручник, 2-ге вид, виправлене й доповнене. – К : Каравела, 2019. – 512 с.
7. Рябенко Г.М. Страхування : [навч. посіб] / Г.М. Рябенко, Н.М.Сіренко, А.С. Кравченко. – М. : МНАУ, 2014. –426 с.
8. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 350 с.
9. Страхування: Підручник / Керівник авт. кол. і наук. ред. С.С.Осадець. – К.: КНЕУ. – 2002. – С. 327 – 368.
- 10.Ткаченко Н.В. Страхування: навчальний посібник. К.: Ліра-К, 2017. 376с
- 11.Шумелда Я. Страхування: навчальний посібник вид. 2-ге доп. і перероб. Тернопіль: Джура, 2016. 296 с.

Допоміжна

1. Александрова М.М. Страхування: Навчально-методичний посібник. – К.: ЦУЛ, 2002. – 208 с.
2. Вовчак О.Д. Страхування: Навчальний посібник. 3-тє видання, стереотипне. – Львів: «Новий Світ-2000», 2006. – 480 с.
3. Гаманкова О. О. Облік і аудит у страхових організаціях: Навч.-метод. посіб.для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2004. — 183 с.
4. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
5. Говорушко, Т. А. Страхові послуги: підручник / Т. А. Говорушко. – Київ: Центр учбової літ., 2017. – 376 с.
6. Говорушко, Т. А. Страхування: навч. посіб. / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; за ред. Т. А. Говорушко. – Київ; Львів: Магнолія 2006, 2014. – 328 с.
7. Гончаренко О.О., Нагайчук Н.Г. Фінанси страхових компаній: Навчальний посібник. – К.: УБС НБУ, 2010. – 320 с.
8. Горбач Л.М. Страхова справа: Навч. Посібник. – 2-ге вид., виправлене. –К.: Кондор, 2003. – 252 с.
9. Дема, Д. І. Страхові послуги: навч. посіб. / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк. – Київ: Алерта, 2013. – 524 с.
- 10.Добіжа, Н. В. Страхування: навч. посіб. / Н. В. Добіжа. – Тернопіль: Крок, 2011. – 213 с.
- 11.Жабинець, О. Й. Страхування: навч. посіб. / О. Й. Жабинець, І. В. Цюпко, Л. М. Томаневич. – Львів: ЛьвДУВС, 2010. – 260 с.
- 12.Ковтун І.О., Денисенко М.П., Кабанов В.Г. Основи актуарних розрахунків. – Навчальний посібник. – К.: «ВД «Професіонал», 2008. – 480 с.
- 13.Кропельницька, С. О. Страхові послуги: навч. посіб. для студ. напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» / С. О. Кропельницька, І. І. Плєць. – Івано-Франківськ: ДВНЗ – Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2013. – 390 с.
- 14.Лєнь В.С. Облік і аудит у страхових організаціях: Навч. Посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 408 с.
- 15.2018.Машина Н.І. Міжнародне страхування: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 504 с.
- 16.Охрименко, О. О. Страховий захист: менеджмент, маркетинг, економіка безпеки (туристське підприємство) [Текст]: навч. посіб. / О. О. Охрименко. – К.: Міжнар. агенція «BeeZone», 2005. – 416 с.
- 12.Світлична О. С. Управління фінансами страхових організацій: навч. посіб. / О. С. Світлична, Н. М. Сташевич. – Одеса : Атлант, 2015. – 258 с.
- 17.Страхові послуги: підручник. У 2 ч. Ч. 1 / Пікус Р.В., Приказюк Н.В., Моташко Т.П., Лобова О.М., Нечипоренко В.І., Тлуста Г.Ю., Шолойко А.С. та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. К.: Логос, 2014. 496 с.
18. Страхові послуги: підручник. У 2 ч. Ч. 2 / Пікус Р.В., Приказюк Н.В., Моташко Т.П., Лобова О.М., Нечипоренко В.І., Тлуста Г.Ю., Шолойко А.С. та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. К.: Логос, 2014. 544 с.
- 19.Таркуцяк А.О. Страхові послуги: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2004. – 584 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Ліга страховиків України www.uainsur.com
2. Все о страховании www.forinsurer.com
3. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.dfp.gov.ua/>

4. Про страхування / Верховна Рада України; Закон від 07.03.1996 № 85/96-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
5. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних [...] / Верховна Рада України; Закон від 01.07.2004 № 1961-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
6. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою / Верховна Рада України; Закон від 09.02.2012 № 4391-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
7. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг / Верховна Рада України; Закон від 12.07.2001 № 2664-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
8. Про граничні розміри страхових тарифів з добровільного страхування майна громадян / Кабінет Міністрів України; Постанова від 17.09.1996 № 1122. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
9. Про затвердження Кваліфікаційних вимог до страхових агентів, необхідних для здійснення посередницької діяльності з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів / Нацкомфінпослуг; Розпорядження від 23.07.2013 № 2401 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/>
10. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 14.08.1996 № 959 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
11. Про затвердження Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
12. Про затвердження Положення про порядок і умови обов'язкового особистого страхування працівників відомчої [...] / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення, Форма типового документа від 03.04.1995 № 232 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
13. Про затвердження Положення про порядок та умови ведення страховиками персоніфікованого (індивідуального) обліку договорів страхування життя / Держкомфінпослуг; Розпорядження від 28 грудня 2004 № 3197 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/>
14. Про затвердження Порядку залучення Моторним (транспортним) страховим бюро України аварійних комісарів для визначення причин настання страхових випадків, розміру збитків та перевірки дій страховика / Держкомфінпослуг; Розпорядження від 23 лютого 2006 р. № 5417 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
15. Про затвердження Порядку і правил обов'язкового страхування цивільної відповідальності громадян України, які мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути нанесена третій особі чи її власності внаслідок володіння, зберігання чи використання даної зброї / Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 29 березня 2002 р. № 402 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
16. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності власників собак за шкоду, яка може бути заподіяна третім особам / Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 09.07.2002 р. № 944 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
17. Про затвердження Порядку і правил здійснення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації/ Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок, Правила від 06.09.2017 № 676 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>
18. Про затвердження Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів / Держфінпослуг;

Положення від 28.05.2004 № 736 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.rada.gov.ua>.

19. Про затвердження Порядку реєстрації страхових агентів, які мають право здійснювати посередницьку діяльність з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, у Моторному (транспортному) страховому бюро України / Нацкомфінпослуг; Розпорядження, Порядок від 18.04.2013 № 1270 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/>

20. Про затвердження порядку та вимог щодо здійснення посередницької діяльності на території України з укладання договорів страхування зі страховиками-нерезидентами: розпорядження Держфінпослуг № 8170 від 25.10.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

21. Про затвердження Порядку та умов обов'язкового державного страхування спортсменів вищих категорій / Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок, Умови [...] від 31.05.1995 № 378 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>

22. Про затвердження Порядку та умов обов'язкового страхування медичних працівників та інших осіб на випадок [...] / Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок, Перелік від 16.10.1998 № 1642 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>

23. Про затвердження Порядку укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України/ Держфінпослуг; Розпорядження від 05.04.2007 № 7114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/>

24. Про затвердження Типового положення про організацію діяльності аварійних комісарів / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 5 січня 1998 р. № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>

25. Про порядок провадження діяльності страховими посередниками / Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від №1523 від 18.12.1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.rada.gov.ua>.